

תחקיר עיתונאי

כתב וערך: גיל סימה

משך השיעור: שני שיעורים (שעה וחצי)

מיועד לתלמידי מגמת עיתונות בחטיבה העליונה

המטרה: הבנת משמעות התחקיר העיתונאי ומאפייניו

לימוד קודם: הבנת המקורות העיתונאיים

משימת צפיה:

בשיעור הנוכחי נצפה בתחקיר מיוחד:

האלמן הכפול

מה נושא התחקיר?

איך לדעתכם הגיעה הידיעה הראשונית לכתב?

באילו אמצעים נעזר הכתב על מנת להכין את התחקיר?

מה הקשיים העשויים להיות חלק מעבודת התחקיר שצפיתם?

הגדרה:

תחקיר עיתונאי הוא דיווח על מידע שהוסתר במכוון, ויש חשש כי פרסומו יעורר דאגה בקרב הקוראים.

כתבה או סדרת כתבות הבוחנות ביסודיות נושא והופכת אותו לידיעת חדשות חשובה בגלל הממצאים שמתגלים.

תחקיר עיתונאי נעשה על ידי כתבים המבקשים לחשוף מידע שאינו ידוע לציבור.

עבודתו של העיתונאי החוקר שונה מעבודתו של העיתונאי המדווח

על התרחשויות. העיתונאי החוקר נרתם למשימה בדרך כלל בעקבות מידע על אירועים או תופעות הנראים לקויים או כאלו הדורשים תיקון דחוף.

עיתונאי תחקיר מבקשים לחשוף שחיתויות ציבוריות ופרטיות תוך שימוש באמצעים, שיטות, טכנולוגיות ומגוון רחב מן המקובל של מקורות מידע, וזאת על מנת לבסס את טיעוניהם במידה גבוהה של אימות וידע, כנדרש מהם.

שלבים בהכנת התחקיר:

היוזמה לתחקיר:

יוזמה של מקור: 'מלשין', מישהו מתוך ארגון (מסחרי או ציבורי)

שמעביר מיוזמתו חומר. לפעמים החומר הוא בעל פה, לפעמים

בכתב, לפעמים זה חומר מפורט למדי, לפעמים רק קצה חוט.

החומר יכול להגיע מעובד מתוסכל, עובד שפוטר, או כאלו שנתקלו

במעשים לא תקינים וזה כואב להם.

במקרים כאלה אין להם אינטרס אישי כלשהו.

יזמה של כתב או מערכת עיתונאית: מתפתח בשל תחושה של
הכתב או העורך כי יש צורך לתחקר גוף מסוים בעקבות שורה של
אירועים שהיו בו (תחקיר המלונות המזוהמים).

מדובר בתחקיר שמטרתו לחדור לעומק.

יזמה של גורם שלישי: גוף צרכני או פוליטיקאי שמציע לערוך
תחקיר על גוף מסוים או אדם מסוים.

היזמה לתחקיר:

רמה בינונית של יוזמה מאפיינת אירועים או נושאים שמקורם במחלקת החדשות בעקבות דיווח קודם, או כאלה שמתקבלים בחדר החדשות, אך מצריכים בדיקה נוספת באשר לערכם החדשותי.

היוזמה העיתונאית, שבה העורך העיתונאי או העורך מעלים שאלה שעליה עונה הסיפור החדשותי, מצריכה מהם להיות מעודכנים בסדר היום התקשורתי, על מנת שיוכלו לבחון מה טרם טופל או מה עשוי לקשור יחדיו רצף של אירועים.

רמה גבוהה של יוזמה מצריכה יכולת יצירת קשר עם מקורות מחוץ לחדר החדשות, שכן היא עוסקת באירועים או בנושאים שכתבים לומדים עליהם תוך כדי שהייה במוסדות ממשלתיים, ציבוריים או פרטיים.

בסיפורים עיתונאיים שבהם היוזמה העיתונאית הייתה גבוהה יותר, עיתונאים הסתמכו על מידע רב יותר שמקורו באנשים רגילים מאשר במידע שהתקבל דרך מקורות ממשלתיים או רשמיים.

רמה זו של יוזמה מצריכה השקעת זמן משמעותית, והיא מאפיינת את עבודתם של עיתונאי התחקיר. העיתונאי צריך לבנות יחסי אמון עם מקורותיו על מנת שאלו יספקו לו את המידע.

שלבים בהכנת התחקיר:

החלטת מערכת

הכנת תחקיר כרוכה בהקצאת משאבים, גם כוח אדם וגם כסף. עיתונים גדולים ומערכות תקשורת גדולות מחזיקים כתבים שמצפים מהם לתחקיר אחת לחודש או למספר חודשים.

במקרים אחרים לוקחים כתב מהמשימות הרגילות של העיתון ונותנים לו זמן להכין תחקיר.

לפעמים זה כרוך בנסיעות לחו"ל, רכישת ציוד וספרים, הפעלת חוקרים פרטיים, תשלומים עבור בדיקות מעבדה, הפעלת מצלמות נסתרות.

לפני שמחליטים לעבוד על תחקיר רחב היקף- מחליטים עקרונית שרוצים אותו או לא.

השיקולים שיעמדו בפני העורכים / מנהלי העיתון בטרם תתקבל החלטה:

נושא התחקיר: האם יש בו עניין ציבורי לקוראים?

האם לא טופל לאחרונה? (מומלץ שיהיה נושא חדש שלא עסקו בו הרבה)

הנחת העבודה על הצפוי להתגלות- מה יצר בסופו, חשד לשחיתות, מנהל לא תקין,

רשלנות וכו'.

תכנון התחקיר:

הגדרה מדויקת של הנושא, זיהוי הדמויות, מיפוי המקורות, בדיקת הארכיון, שילוב

עיתונאים נוספים, קבלת ייעוץ מגורמי מקצוע, יעוץ משפטי, שיתוף פעולה עם גורמים

נוספים כמו עמותות וארגונים, בדיקת המקורות על מנת שהנושא לא ידלוף

בדיקת חומר ארכיוני: מה פורסם ומה לא?

מניעת הפרעות מצד הגוף עליו מבוצע התחקיר (מניעת הדלפות וצווי איסור פרסום)

כללי כתיבה:

היצמדות לעובדות

הבהרה מה לא ברור

ציטוט מומחים ופרשנים להעמקת הנושא של התחקיר

תגובות

מבנה התחקיר:

דפוס בסיסי: פתיח, קטע מקשר, גוף הכתבה סגיר

סדר כרונולוגי: תיאור התפתחות האירוע, שלב אחר שלב. זה יוצר מתח ודרמה משום

שהקורא שותף להתפתחות

פתיח:

החלק הכי חשוב בתחקיר

מציג את הנושא

מגבש אווירה וטון של התחקיר

יצירת מתח

פתיח חדשותי: מבוסס על חמשת הממ"ים, מביא את העובדות הכי מעניינות

וחשובות בפתיחה

פתיח תיאורי: תיאורו של אדם או מקום כדי להכניס את הקורא לאווירת הכתבה.

מאפשרת מתן ביטוי ליצירתיות של הכתב

קטע מקשר

מסביר לקורא מה בדיוק מתרחש בתמונת הפתיחה של הכתבה, שתוארה בפתיח מציג את הערך החדשותי והרלוונטיות של הכתבה כולה רומז לקורא מה צפוי לו בהמשך התחקיר

פסקת סיום:

אחד משיאי התחקיר!

קובעת מה בעצם יישאר 'חקוק' אצל הקורא

סגירת מעגל: מתמצת במשפט את המסר של הכתבה כדי שזה יישאר עם הקורא

סגיר של שאלה: מסיימים בשאלה העולה מתוך התחקיר כולו

סגיר של ציטוט: מאפיין כמו ציטוט בפתיח את הכתבה כולה

סגיר רגשי: דומה לפתיח רגשי. משאיר רושם עז אצל הקורא

פרסום:

היקף הפרסום: כתבה בודדת או סדרה של תחקירים
מיקום (בעיתון או במהדורת החדשות או בתכנית תחקירים נפרדת)
הדגשת פרסום, הפניה מהעמוד הראשון (בעיתון)

פרסום מקדים

פרסום נלווה באמצעי תקשורת אחרים

אחרי הפרסום:

פרסום ממצאים נוספים כדי לחזק את החשיפה
פרסום פניות ממקורות נוספים שהגיעו לאחר פרסום ראשוני
מעקב- האם משהו השתנה

מטלת סיכום:

צפו בתחקיר המצורף בקישור הבא:

[הסודות של רגב](#)

לאחר שלמדנו את שלבי התחקיר, התהליך, הפרסום וכו', עליכם להכין סקיצה של השלבים (לדעתכם) לתחקיר שבוצע.

המון בהצלחה,

גיל